

Unga lagöverträdare

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet ett antal motionsyrkanden från allmänna motionstiden åren 2006 och 2007. De behandlade yrkandena rör unga lagöverträdare och tar bl.a. upp frågor om brottsförebyggande arbete, påföljder, myndighetssamverkan och polisens arbete.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motioner.

I betänkandet finns fyra reservationer (s, v, mp) och ett särskilt yttrande (s, v, mp).

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Brottsförebyggande arbete, m.m.	5
Kontaktpoliser	7
Handläggning av ungdomsutredningar	9
Påföljder för unga lagöverträdare, m.m.	11
Åtgärder mot klotter	12
Insatser mot alkohol och narkotika	14
Reservationer	17
1. Brottsförebyggande arbete, m.m., punkt 1 (s, v, mp)	17
2. Kontaktpoliser, punkt 2 (s, v)	18
3. Åtgärder mot klotter, punkt 5 (s)	18
4. Insatser mot alkohol och narkotika, punkt 6 (s, v)	19
Särskilda yttranden	20
Insatser mot alkohol och narkotika, punkt 6 (s, v, mp)	20
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	21
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006	21
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007	22

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. **Brottsförebyggande arbete, m.m.**

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:Ju310 yrkande 11, 2007/08:Ju433 yrkandena 1–3, 2007/08:Ju435 yrkande 14 och 2007/08:Ju439 yrkande 1.

Reservation 1 (s, v, mp)

2. **Kontaktpoliser**

Riksdagen avslår motionerna 2007/08:Ju433 yrkande 4, 2007/08:Ju435 yrkande 15 och 2007/08:Ub498 yrkande 18.

Reservation 2 (s, v)

3. **Handläggning av ungdomsutredningar**

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:Ju284, 2006/07:Ju310 yrkande 10 och 2007/08:Ju385.

4. **Påföljder för unga lagöverträdare, m.m.**

Riksdagen avslår motion 2006/07:Ju310 yrkandena 12–14.

5. **Åtgärder mot klotter**

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:Ju322, 2006/07:Ju399 och 2007/08:Ju375.

Reservation 3 (s)

6. **Insatser mot alkohol och narkotika**

Riksdagen avslår motionerna 2006/07:Ju311 yrkande 7, 2007/08:Ju302 och 2007/08:Ju433 yrkande 6.

Reservation 4 (s, v)

Stockholm den 3 april 2008

På justitieutskottets vägnar

Thomas Bodström

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Thomas Bodström (s), Inger Davidson (kd), Henrik von Sydow (m), Krister Hammarbergh (m), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Inge Garstedt (m), Christer Adelsbo (s), Helena Bouveng (m), Lena Olsson (v), Kerstin Haglö (s), Mehmet Kaplan (mp), Anders Hansson (m), Karin Nilsson (c), Kjell Eldensjö (kd) och Camilla Lindberg (fp).

Redogörelse för ärendet

I detta betänkande behandlar utskottet ett antal motionsyrkanden som rör unga lagöverträdare och som har väckts under allmänna motionstiden åren 2006 och 2007.

Utskottets överväganden

Brottsförebyggande arbete, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår sex motionsyrkanden om brottsförebyggande arbete och samverkan mellan myndigheter.

Jämför reservation 1 (s, v, mp).

Motionerna

I motion 2007/08:Ju433 (s) understryks vikten av tidiga brottsförebyggande insatser för att förhindra att ungdomar hamnar i brottslighet. Motionärerna anför vidare att det är viktigt att metoder utvecklas för att arbeta förebyggande och för att bekämpa ungdomsbrottsligheten samt att samverkan mellan polis, socialtjänst och skola måste bli bättre. Även i motion 2007/08:Ju435 (s) betonas vikten av brottsförebyggande insatser. I motion 2007/08:Ju439 (fp) anføres att det är viktigt med tidiga och tydliga förebyggande insatser för att hjälpa ungdomar med problem. I motion 2006/07:Ju310 (fp) anføres att samverkan mellan polis och socialtjänst måste förbättras. Motionären anför att information som finns hos socialtjänsten om en icke straffmyndig persons brottslighet bör kunna göras tillgänglig för polisen, i syfte att stärka polisens och socialtjänstens samarbete kring nödvändiga insatser för den unge.

Bakgrund

I budgetpropositionen för år 2008 (prop. 2007/08:1 utg.omr. 4 s. 13 f.) anger regeringen att särskilt fokus även fortsättningsvis kommer att riktas mot ungdomsbrottsligheten när det gäller arbetet med att förebygga och bekämpa brottsligheten. Regeringen anför att en trygg uppväxt är den mest effektiva brottsförebyggande insatsen och att föräldrar har ett huvudansvar för att förmedla normer och värderingar till sina barn och ungdomar, men att även skolan har en viktig roll genom att ge barn och ungdomar goda värdegrunder. Ett bra samarbete mellan skola och polis förebygger brott. Regeringen anför vidare att genom tidiga och tydliga insatser mot ungdomsbrottsligheten motverkas allvarlig brottslighet i framtiden samt att möjlighet att ingripa tidigt mot drogmissbruk bland barn under 15 år kan förhindra att de utvecklar ett kriminellt beteende.

Regeringen har i regleringsbrevet för år 2008 givit Brottsförebyggande rådet i uppdrag att följa upp utvecklingen av ungdomars situation avseende målet för politikområdet, nämligen den enskildes rättstrygghet och rättssäkerhet. Brottsförebyggande rådet har även givits i uppdrag att redo-

visa vilka projekt som har genomförts för att beskriva och bedöma förebyggande åtgärder. Uppföljningen ska redovisas i anslutning till årsredovisningen avseende budgetåret 2008.

När det gäller myndighetssamverkan gav regeringen i regleringsbrevet för år 2007 Åklagarmyndigheten i uppdrag att, från de utgångspunkter som angavs i proposition 2005/06:165 Ingripanden mot unga lagöverträdare, skapa en ordning för förstärkt samverkan på lokal nivå mellan rättsväsendets myndigheter och socialtjänsten i frågor som rör handläggningen av mål avseende unga lagöverträdare. Åklagarmyndigheten har i årsredovisningen för år 2007 redovisat uppdraget. Av redovisningen framgår att det på central nivå har bildats en nationell samverkansgrupp med företrädare för Sveriges Kommuner och Landsting, Rikspolisstyrelsen samt Brottsförebyggande rådet och Socialstyrelsen. Med utgångspunkt i en gemensam målsättning har gruppen utarbetat metodstöd för de lokala samverkansmötena. Samtliga allmänna åklagarkammare har haft ett eller flera samverkansmöten med socialtjänst och polis. Diskussionerna har rört handläggningsrutiner samt polisens, åklagarnas och socialtjänstens roller vid bekämpning av ungdomsbrott. Åklagarmyndighetens bedömning är att de lokala insatserna har lett till en förbättrad samverkan mellan myndigheterna (s. 39).

Myndigheten för skolutveckling fick i augusti 2006 i uppdrag av regeringen att fördela medel till pilotprojekt och stödja lokalt utvecklingsarbete inom grund- och gymnasieskolan för att få till stånd en utökad samverkan mellan skolan, polisen, socialtjänsten samt barn- och ungdomspsykiatri (U2006/5879/S). Uppdraget ändrades i regleringsbrevet för år 2007 genom att målgruppen för uppdraget också ska vara kommuner som har många skolor med behov av att samverka för att komma till rätta med ungdomars tillgång till och bruk av narkotika och alkohol. Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet senast den 1 december 2009.

I sammanhanget kan också nämnas att Socialstyrelsen i regleringsbrevet för år 2007 har fått i uppdrag att sammanställa kunskap om verkningsfulla metoder när det gäller socialtjänstens arbete med unga. Detta arbete ska redovisas senast den 31 oktober 2008.

Vad gäller socialtjänstens möjligheter att lämna uppgifter om ungdomar till polis och åklagare beslutade riksdagen i juni 2006 (prop. 2005/06:161, bet. KU35, rskr. 336) om ändringar i 14 kap. 2 § sekretesslagen (1980:100), vilka trädde i kraft den 1 oktober samma år. Genom de nya reglerna har socialtjänsten givits utökade möjligheter att lämna uppgifter som rör ungdomar till polis och åklagare. Sekretess hindrar inte att uppgifter som behövs för ett omedelbart polisiärt ingripande lämnas till polismyndighet när någon som kan antas vara under 18 år påträffas av personal inom socialtjänsten under förhållanden som uppenbarligen innebär överhängande och allvarig risk för den unges hälsa eller utveckling. Det samma gäller om den unge påträffas när han eller hon begår brott.

Socialtjänsten kan också lämna uppgifter, som angår misstanke om olovlig överlåtelse av narkotika, alkohol eller dopningsmedel till underåriga, till polis eller åklagarmyndighet utan hinder av sekretess.

Beredningen för rättsväsendets utveckling (BRU) överlämnade i februari 2006 sitt slutbetänkande Ett effektivare brottmålsförfarande – några ytterligare åtgärder (SOU 2005:117) till regeringen. I betänkandet föreslår beredningen bl.a. att sekretess till skydd för enskilda i den brottsbekämpande verksamheten aldrig ska hindra att en uppgift lämnas från en brottsbekämpande myndighet till en annan sådan myndighet. I utredningen anförts att sekretesslagen redan i dag ger stort utrymme för uppgiftsutbyte mellan de brottsbekämpande myndigheterna, men det har visat sig att de bedömningar som måste göras skapar osäkerhet som innebär att myndigheterna avstår från viktigt uppgiftsutbyte. Den osäkerheten föreslås bli undanröjd genom ändringar i sekretesslagen. Betänkandet bereds inom Justitiedepartementet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet instämmer i vad motionärerna har anfört om att det är viktigt med myndighetssamverkan. Utskottet kan därvid konstatera att det uppdrag som Åklagarmyndigheten fått av regeringen att skapa en ordning för förstärkt samverkan på lokal nivå mellan rättsväsendets myndigheter och socialtjänsten kan förväntas leda till en förbättrad samverkan mellan myndigheterna. När det gäller frågan om möjligheten till informationsutbyte mellan de brottsbekämpande myndigheterna kan utskottet konstatera att frågan är föremål för beredning inom Regeringskansliet, vilken inte bör föregripas. Riksdagen bör avslå motionerna 2006/07:Ju310, 2007/08:Ju433, 2007/08:Ju435 och 2007/08:Ju439 i nu behandlade delar.

Kontaktpoliser

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår tre motionsyrkanden om att kontaktpoliser ska etableras i skolorna och att polisen bör finnas på platser där unga vistas.

Jämför reservation 2 (s, v).

Motionerna

I motionerna 2007/08:Ju433 och 2007/08:Ju435 (båda s) anförts att kontaktpoliser bör etableras i alla skolor. I motion 2007/08:Ub498 (s) anförts att det är viktigt att polisen verkar på de tider och platser där barn och ung-

domar finns, t.ex. som kontaktpoliser på skolorna. Motionärerna nämner mobila polisstationer som ett bra exempel på hur polisen har utvecklat sin verksamhet.

Bakgrund

När det gäller polisens arbetsmetoder gav regeringen i regleringsbrevet för år 2007 Rikspolisstyrelsen i uppdrag att i samarbete med skolan utveckla arbetet med att skapa förtroendefulla relationer med barn och ungdomar (dnr Ju2006/6472/PO). Uppdraget syftade bl.a. till att elever, föräldrar och skolpersonal enkelt ska kunna komma i kontakt med poliser som har som en av sina arbetsuppgifter att medverka till en långsiktig relation mellan polisen och skolan. I februari 2007 redovisade Rikspolisstyrelsen uppdraget och konstaterade att samtliga polismyndigheter samarbetar med grund- och gymnasieskolor runt om i landet. En eller flera poliser kan sägas vara kontaktpoliser till skolorna. Formerna för arbetet ser dock olika ut och är främst anpassade till lokala förhållanden. Av Rikspolisstyrelsens årsredovisning 2007 framgår att själva begreppet kontaktpolis finns vid samtliga polismyndigheter utom sju. Detta betyder dock inte att samarbete med skolorna saknas vid dessa sju, utan att andra former har valts. Inom ramen för dessa samarbetsformer, som på många håll etablerats långt innan uppdraget gavs, har olika gemensamma åtgärder genomförts. Regelbundna samverkansmöten för informationsutbyte sker. Exempel på andra åtgärder är informations- och utbildningsinsatser till föräldrar och elever. I några fall har kortare insatser i samarbete mellan polisen och skolan skett, och i andra fall har mer långvariga projekt och insatser genomförts (s. 27 och s. 103 f.).

Justitieministern har vid två tillfällen hösten 2007 besvarat skriftliga frågor om kontaktpoliser i skolorna (2007/08:18 och 2007/08:106). Av svaren framgår att den lokala problembilden och därmed även behoven av kontaktpoliser kan variera mellan länen och skolorna, varför det är polismyndigheternas ansvar att organisera arbetet så att resurserna fördelas dit de bäst behövs.

Polismyndigheten i Stockholms län har även genomfört flera åtgärder för att förhindra och upptäcka våldsbrott och att förhindra att framför allt unga hamnar i en kriminell livsstil. En av åtgärderna är den insats som kallas "Cityhelg" där 40 polismän arbetar på utvalda platser i centrala Stockholm från fredag kväll till söndag morgon, för att öka tryggheten och förebygga brott. En annan åtgärd är de mobila poliskontoren som används kvälls- och nattetid varje fredag och lördag. Polismyndigheten har vidare öppnat 15 lokala poliskontor i områden med särskild problematik. Syftet är att förstärka närpolisverksamheten i arbetet mot ungdomskriminalitet och att öka förtroendet för polisen. En särskild grupp med s.k. dialogpoliser har även inrättats, vilken deltar vid planeringen av idrotsevenemang och demonstrationer för att öka tryggheten och förhindra brott.

Enligt vad utskottet har inhämtat från Justitiedepartementet pågick under perioden den 1 november 2007 t.o.m. den 31 januari 2008 en kampanj över hela landet mot misshandel utomhus. Länspolismästarna i samtliga 21 länspolismyndigheter har beslutat att genomföra en tydlig insats för att minska våldet utomhus genom att öka polisens närvaro på utsatta tider och platser. Polisernas agerande ska tydligt markera låg tolerans mot våldet och ska bl.a. fokusera på en stor polisiär närvaro på platser och tider där risken att drabbas av misshandel är stor. Genom att kraftsamla resurser i hela landet vill polisen markera allvaret och bryta en negativ utveckling. Insatsen var också starten på det brottsförebyggande arbete som ska bedrivas tillsammans med landets kommuner, andra myndigheter och frivilligorganisationer.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser i likhet med motionärerna att det är viktigt med en synlig och närvarande polis för att förebygga brottslighet bland ungdomar. Genom regeringens mål om 20 000 poliser till år 2010 möjliggörs detta. När det gäller kontaktpoliser i skolorna framgår av Rikspolisstyrelsens redovisning att samtliga polismyndigheter i dag samarbetar med grund- och gymnasieskolor runt om i landet. Den lokala problembilden och därmed även behoven av kontaktpoliser kan dock variera mellan länen och skolorna, varför det är polismyndigheternas ansvar att organisera arbetet så att resurserna fördelas dit de bäst behövs. Riksdagen bör avslå motionerna 2007/08:Ju433, 2007/08:Ju435 och 2007/08:Ub498 i nu behandlade delar.

Handläggning av ungdomsutredningar

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår tre motionsyrkanden om hur ungdomsbrott bör utredas.

Motionerna

I motionerna 2006/07:Ju284 och 2007/08:Ju385 (båda m) begärs en striktare och över landet mer konsekvent tillämpning av skyndsamhetskriteriet vid utredning och lagföring av ungdomsbrott. Motionärerna anför att det är viktigt att samhällets reaktion på brott är snabb, tydlig och konsekvent. I motion 2006/07:Ju310 (fp) begär motionären att alla brott ska utredas, även om gärningsmannen är under 15 år.

Bakgrund

Enligt 4 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare (LUL) ska en förundersökning mot den som är under 18 år bedrivas med särskild skyndsamhet. En förundersökning som avser brott på vilket fängelse kan följa ska som huvudregel vara avslutad och beslut i åtalsfrågan fattats så snart det kan ske och senast inom sex veckor från dagen för delgivning av brottsmisstanke.

När det gäller brottsutredningar som berör unga målsägande anges i 2 a § förundersökningskungörelsen (1947:948) att en förundersökning där målsäganden vid tiden för anmälan inte fyllt 18 år ska bedrivas särskilt skyndsamt, om brottet riktas mot målsägandes liv, hälsa, frihet eller frid och det för brottet är föreskrivet fängelse i mer än sex månader. Förundersökningen ska vara avslutad och beslut fattat i åtalsfrågan så snart det kan ske och inom tre månader efter den tidpunkt då det finns någon som är skäligen misstänkt för brottet. Tidsfristen får överskridas endast om det är motiverat med hänsyn till utredningens beskaffenhet eller andra särskilda omständigheter.

Enligt 31 § LUL får, då den misstänkte är under 15 år, utredning rörande brottet inledas om en utredning kan antas ha betydelse för att avgöra behovet av socialtjänstens insatser med avseende på den unge, om det behövs för att klarlägga om någon som har fyllt 15 år har tagit del i brottet, om det behövs för att efterforska gods som har åtkommit genom brottet, eller om det annars är av särskild vikt att en utredning äger rum. Har den unge inte fyllt 12 år får utredning inledas endast om det finns synnerliga skäl.

I budgetpropositionen för år 2008 (2007/08:1 utg.omr. 4 s. 21) anför regeringen bl.a. följande. För att samhället ska kunna reagera snabbare på ungas brottslighet måste tiden mellan brott, åtal, dom och verkställighet av påföljd vara så kort som möjligt. Skyndsamhetskravet för handläggning har därför utvidgats i lagstiftningen. I den reform av påföljdssystemet för unga lagöverträdare som, såvitt nu är i fråga, trädde i kraft den 1 januari 2007 (prop. 2005/06:165, bet. JuU34, rskr. 294) utvidgades skyndsamhetskravet när det gäller förundersökningar mot unga under 18 år till att gälla alla brott med fängelse i straffskalan. I propositionen förutskickades att då de nya reglerna varit i kraft en tid skulle deras konsekvenser för polisens och åklagarnas arbete utredas. Enligt uppgift från Justitiedepartementet planeras en sådan allmän översyn av påföljdssystemet.

Vad gäller misstänkta lagöverträdare som är under 15 år beslutade regeringen i november 2007 om direktiv till en utredning för översyn av de särskilda bestämmelser som gäller för lagöverträdare under 15 år. Utredaren har i uppdrag att bl.a. lämna förslag som innebär att brott där den misstänkte är under 15 år i högre utsträckning än i dag utreds av polis och åklagare. Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2008 (dir. 2007:151).

Det kan i detta sammanhang även nämnas att regeringen i regleringsbrevet för år 2008 har givit Brottsförebyggande rådet i uppdrag att redovisa förutsättningarna för att en löpande statistik avseende brott begångna av barn under 15 år kan tas fram. Redovisningen ska lämnas till regeringen senast den 16 maj 2008.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill understryka vikten av att kravet på särskild skyndsamhet som uppställs i förundersökningar mot den som är under 18 år och i brottsutredningar som berör unga målsäganden upprätthålls. Det finns dock inte anledning till ett initiativ från riksdagens sida i denna fråga, varför riksdagen bör avslå motionerna 2006/07:Ju284 och 2007/08:Ju385.

Utskottet kan vidare konstatera att regeringen initierat en översyn av de särskilda bestämmelser som gäller för lagöverträdare under 15 år. Utskottet ser positivt på att utredaren har fått i uppdrag att lämna förslag som innebär att brott där den misstänkte är under 15 år i högre utsträckning än i dag ska utredas av polis och åklagare. Utredningsarbetet och den kommande beredningen av utredningens förslag bör inte föregripas. Riksdagen bör avslå motion 2006/07:Ju310 i denna del.

Påföljder för unga lagöverträdare, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår tre motionsyrkanden om bl.a. påföljder för unga lagöverträdare.

Motionen

I motion 2006/07:Ju310 (fp) yrkas att bötesstraffet ska avskaffas som påföljd för unga lagöverträdare. Vidare anför motionären att ett system med helgavskiljning bör prövas, dvs. att domstol dömer den unge till ett kortare frihetsstraff. Motionären anför också att s.k. bekymringsbrev och bekymringssamtal bör införas, vilket innebär att föräldrarna ska informeras så snart polis eller sociala myndigheter identifierar en ung människa i en olämplig miljö.

Bakgrund

Ett av syftena med den reform av påföljdssystemet för unga lagöverträdare som, såvitt nu är i fråga, trädde i kraft den 1 januari 2007 (prop. 2005/06:165, bet. JuU34, rskr. 294) var att begränsa användningen av böter som straff för unga lagöverträdare. Genom reformen, som även syftade till att vidareutveckla och förbättra påföljdssystemet för unga i åldern

15 till 21 år som har gjort sig skyldiga till brott, infördes ungdomstjänst som en ny fristående påföljd för unga lagöverträdare. Påföljden överlämnande till vård inom socialtjänsten fick en annan avgränsning och bytte även beteckning till ungdomsvård. Stödet till unga personer, även till dem under 15 år, förstärktes, och en särskilt kvalificerad kontaktperson kan numera utses om den unge är i behov av särskilt stöd och särskild vägledning för att motverka bl.a. brottslig verksamhet. I propositionen förutskickades att reformen skulle utvärderas när den hade varit i kraft en tid.

Regeringen har i regleringsbrevet för år 2008 givit Brottsförebyggande rådet i uppdrag att påbörja ett arbete för att kunna genomföra ett uppdrag om att följa upp och utvärdera reformen om ingripande mot unga lagöverträdare. I första hand ska arbetet ta sikte på domstolarnas tillämpning av de ändrade bestämmelserna om påföljder för unga lagöverträdare.

Utskottet har även inhämtat att det inom Justitiedepartementet pågår ett arbete med att hitta en modell för hur verkställighet av slutna ungdomsvård ska vara utformad i framtiden. En proposition planeras till år 2009. Härutöver finns enligt uppgift från departementet planer på en allmän översyn av påföljdssystemet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet kan konstatera att reformen av påföljdssystemet för unga lagöverträdare har inneburit att användningen av böter som straff för unga har begränsats och ersatts med bl.a. ungdomstjänst. Utskottet ser positivt på detta. Regeringen har nyligen givit Brottsförebyggande rådet i uppdrag att påbörja ett arbete för att kunna följa upp och utvärdera reformen. Detta arbete bör inte föregripas. Riksdagen bör avslå motion 2006/07:Ju310 i nu behandlade delar.

Åtgärder mot klotter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår tre motionsyrkanden om åldersgräns vid inköp av klotterutrustning.

Jämför reservation 3 (s).

Motionerna

I motionerna 2006/07:Ju399 (s), 2006/07:Ju322 och 2007/08:Ju375 (båda kd) begärs att en åldersgräns införs för inköp av utrustning som klottrare använder.

Bakgrund

Riksdagen beslutade hösten 2003 om skärpningar av den straffrättsliga lagstiftningen i brottsbalken och i 19 § polislagen (1984:387) såvitt gäller skadegörelsebrott (prop. 2002/03:138, bet. 2003/04:JuU3, rskr. 15). Skärpingarna trädde i kraft den 1 januari 2004. Genom ändringarna har polisen fått rätt att i förebyggande syfte kroppsvisitera personer för att söka efter hjälpmedel som kan användas vid klotter, straffmaximum för skadegörelse av normalgraden har skärpts och försök till sådant brott straffbelagts.

Den som förstör eller skadar fast eller lös egendom till men för annars rätt därtill döms enligt 12 kap. 1 § brottsbalken för skadegörelse till böter eller fängelse i högst ett år. Är brottet, med hänsyn till skadans obetydlighet och övriga omständigheter vid brottet, att anses som ringa döms enligt 12 kap. 2 § samma balk i stället för åverkan till böter. Är brottet att anse som grovt döms enligt 12 kap. 3 § samma balk för grov skadegörelse till fängelse i högst fyra år. Även försök till skadegörelse och grov skadegörelse är straffbart liksom förberedelse till eller underlåtenhet att avslöja grov skadegörelse.

Brottsförebyggande rådet tog i januari 2005 fram en idéskrift om klotterförebyggande åtgärder. Syftet med idéskriften var att ge en fördjupad kunskap om problemet och även presentera olika metoder som används för att arbeta klotterförebyggande. Brottsförebyggande rådet har också genom ekonomiskt stöd medverkat till att finansiera lokala brottsförebyggande projekt som rör klotterförebyggande åtgärder.

Skadegörelse är en av de brottstyper som ingår i det s.k. mängdbrottsprojekt som Rikspolisstyrelsen driver enligt ett uppdrag från regeringen. Rikspolisstyrelsen har vid två tillfällen åren 2006 och 2007 rapporterat hur projektet fortskrider och hur den satsning som har gjorts på mängdbrott inom myndigheten ska förvaltas i framtiden.

Utskottets ställningstagande

Mot bakgrund av det brottsförebyggande arbete med fokus på skadegörelsebrott som bedrivs bl.a. genom Rikspolisstyrelsens mängdbrottsprojekt är utskottet inte för närvarande berett att ta ett initiativ i frågan. Riksdagen bör därför avslå motionerna 2006/07:Ju322, 2006/07:Ju399 och 2007/08:Ju375.

Insatser mot alkohol och narkotika

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår tre motionsyrkanden om insatser mot narkotika, drogtestar på barn under 15 år och att polisen bör få ökade möjligheter att beslagta alkohol av unga.

Jämför reservation 4 (s, v) och särskilt yttrande (s, v, mp).

Motionerna

I motion 2006/07:Ju311 (fp) begärs att drogtestar tillåts på barn under 15 år. I motion 2007/08:Ju433 (s) anförs att det är viktigt att förhindra att unga köper narkotika via Internet, och i motion 2007/08:Ju302 (s) begärs att polisen ska få ökade möjligheter att beslagta alkohol av unga.

Bakgrund

Under våren 2004 startade inom Rikskriminalpolisen ett projekt om narkotikabekämpning på Internet. Projektet – Niks – var ett operativt underrättelseprojekt i samverkan med Tullverket, Åklagarmyndigheten och Sveriges sex kriminalunderrättelseregioner. Syftet med projektet var att utveckla arbetsmetoder för narkotikabekämpning på Internet samt att utveckla samverkansformer mellan rättsvårdande myndigheter nationellt och internationellt i dessa frågor och att presentera rekommendationer för det framtida arbetet inom området. I rapporten Narkotikaspaning på Internet (RKP KUT rapport 2005:8) slutredovisades projektet. I rapporten rekommenderas bl.a. att Rikskriminalpolisen i det fortsatta arbetet bör ta ett nationellt ansvar för att det bedrivs kontinuerlig underrättelseinhämtning från Internet och att denna information samordnas och delges berörda myndigheter. Vidare föreslås att det fortsatta arbetet bör bedrivas i samverkan mellan polis, tull och åklagarväsende.

Utskottet har från Rikskriminalpolisen inhämtat att rekommendationerna i projektets slutrapport i dag tillämpas i polisens verksamhet och att en särskild enhet som arbetar med narkotikaspaning på Internet har inrättats inom Rikskriminalpolisen.

Av Rikskriminalpolisens och Tullverkets rapport Den illegala drogsituationen i Sverige 2007 (RKP rapport 2007:7) framgår att Rikskriminalpolisens underrättelsestyrda arbete mot drogrelaterade kriminella aktiviteter via Internet i huvudsak bedrivs inom tre områden. Att identifiera kriminella individer, nätverk och brottsorganisationer som använder Internet för illegala transaktioner av narkotika och dopningsmedel. Arbetet innebär många kontakter med andra underrättelsefunktioner och utredare, nationellt och internationellt. Att följa utvecklingen om droger som publiceras på Internet och att nationellt och internationellt bistå brottsbekämpande myndigheter med kunskap om arbetet mot droger på Internet. I detta arbete ingår även

att informera och samarbeta med andra myndigheter som bidrar till bekämpningen av den drogrelaterade brottsligheten. Av rapporten framgår också att en konsekvens av inhämtad underrättelseinformation om den ökande mängden av misstänkta försändelser från utlandet är att tullen numera kontinuerligt kontrollerar internationella postförsändelser.

När det gäller drogtestar av barn under 15 år har regeringen – som nämnts ovan – i november 2007 beslutat om direktiv till en utredning med uppdrag att göra en översyn av de särskilda bestämmelser som gäller för lagöverträdare under 15 år. Utredaren har bl.a. fått i uppdrag att lämna förslag som innebär att de brottsutredande myndigheterna får befogenhet att med tvång drogtesta barn under 15 år som misstänks vara drogpåverkade. Uppdraget ska redovisas senast den 30 november 2008 (dir. 2007:151).

Utskottet har från Justitiedepartementet inhämtat att polisen på flera platser i landet arbetar efter den s.k. Kronobergsmodellen. Modellen används i polisens alkoholrelaterade arbete med ungdomar och består av flera olika moment som bl.a. riktas mot försäljning av alkohol, direktförverkande av alkohol som innehas av ungdomar och kontakt med deras föräldrar och socialtjänsten. En del i arbetet är att på ett tydligt sätt genom ett flödeschema informera poliser om vad de har rätt att göra när de påträffar ungdomar med alkohol. Vidare informeras samtliga poliser i yttre tjänst om hur de ska gå till väga när de med stöd av 11 kap. 1 § alkohollagen (1994:1738) förverkar alkohol och vilken dokumentation som behövs. Syftet med informationen är att poliserna ska känna sig trygga i sitt agerande och inte på grund av osäkerhet om regelverket avstå från att förverka alkohol. Av Rikspolisstyrelsens årsredovisning för år 2007 framgår att myndigheten tillsammans med Brottsförebyggande rådet, inom ramen för ett gemensamt uppdrag om våld i offentliga miljöer, har inlett ett arbete med att pröva och utvärdera Kronobergsmodellen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är viktigt med kraftfulla insatser mot alkohol och narkotika. Utskottet kan konstatera att det nu pågår en utvärdering av den s.k. Kronobergsmodellen som används i polisens alkoholrelaterade arbete med ungdomar. Utskottet anser inte att resultatet av utvärderingen bör föregripas, varför riksdagen bör avslå motion 2007/08:Ju302.

Utskottet kan vidare konstatera att polisen har utvecklat arbetsmetoder för narkotikabekämpning på Internet och att Rikskriminalpolisen har inrättat en särskild enhet som arbetar med narkotikaspaning på Internet. Vidare kontrollerar tullen kontinuerligt internationella postförsändelser. Utskottet ser mot denna bakgrund inte skäl till ett initiativ från riksdagens sida i frågan. Motion 2007/08:Ju433 bör av riksdagen avslås i behandlad del.

När det gäller drogtestar på barn under 15 år ser utskottet positivt på regeringens beslut om direktiv till en utredning som bl.a. har fått i uppdrag att lämna förslag som innebär att de brottsutredande myndigheterna

med tvång får drogtesta barn under 15 år som misstänks vara drogpåverkade. Utredningen och den efterföljande beredningen bör inte föregripas, varför riksdagen bör avslå motion 2006/07:Ju311 i denna del.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer. I rubriken anges vilken punkt i utskottets förslag till riksdagsbeslut som behandlas i avsnittet.

1. Brottsförebyggande arbete, m.m., punkt 1 (s, v, mp)

av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Christer Adelsbo (s), Lena Olsson (v), Kerstin Haglö (s) och Mehmet Kaplan (mp).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2007/08:Ju433 yrkandena 1–3 och 2007/08:Ju435 yrkande 14 och bifaller delvis motionerna 2006/07:Ju310 yrkande 11 och 2007/08:Ju439 yrkande 1.

Ställningstagande

För att förhindra att ungdomar faller in i kriminella beteenden gäller det att ingripa tidigt, därför är det brottsförebyggande arbetet grundläggande. Ett framgångsrikt arbete för att minska brottsligheten och öka tryggheten kräver ett brett engagemang. Det krävs insatser mot missbruk av alkohol och narkotika, åtgärder inom skola och socialtjänst samt insatser inom bostads- och arbetsmarknadspolitikens område. Ungdomar och barn måste ha goda grundförutsättningar och vi måste prioritera ungdomar som lever i riskzonen. För att insatser ska kunna göras i tid krävs ett bra samarbete. Därför menar vi att samverkan mellan socialtjänst, skola, föreningsliv och polis måste bli bättre. Polisen måste utveckla arbetsmetoder för att arbeta förebyggande och för att bekämpa ungdomsbrottsligheten. Det är även viktigt att polisen samverkar med lokalsamhället och finns i ungdomars vardag, på kvällar och helger då risken att råka illa ut är särskilt stor. Närpolisverksamheten är grunden för detta arbete och behöver utvecklas ytterligare.

Det får ankomma på regeringen att vidta erforderliga åtgärder för att tillse att vad vi anfört tillgodoses.

2. **Kontaktpoliser, punkt 2 (s, v)**

av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Christer Adelsbo (s), Lena Olsson (v) och Kerstin Haglö (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motionerna 2007/08:Ju433 yrkande 4, 2007/08:Ju435 yrkande 15 och 2007/08:Ub498 yrkande 18.

Ställningstagande

Det uppdrag som gavs till Rikspolisstyrelsen om kontaktpoliser till skolan innebär att lokal polis ska knytas till varje skola och arbeta brottsförebyggande. Kontaktpoliserna ska även i efterhand kunna utreda incidenter och händelser som inträffat i och kring skolan. Det ser fortfarande mycket olika ut i landet när det gäller kontaktpoliser, och regeringen har inte tagit några initiativ för att kontaktpolisreformen ska slå igenom. Vi anser att det krävs ytterligare ansträngningar för att etablera kontaktpoliser i skolorna.

Det får ankomma på regeringen att genom styrning av Rikspolisstyrelsen tillse att vad vi nu anfört tillgodoses.

3. **Åtgärder mot klotter, punkt 5 (s)**

av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Christer Adelsbo (s) och Kerstin Haglö (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2006/07:Ju399 och bifaller delvis motionerna 2006/07:Ju322 och 2007/08:Ju375.

Ställningstagande

Klotter och annan skadegörelse kostar stora summor och bidrar till vantrivsel och otrygghet. Klotter kan även vara en inkörsport till annan brottslighet. När de klottrande ungdomarna upptäcks blir det i regel stora skadeståndsanspråk, och dessa ungdomar startar livet med stora skulder i bagaget. Därför anser vi att en åldersgräns bör införas för köp av sprejfärg och annan klotterutrustning.

Det får ankomma på regeringen att vidta erforderliga åtgärder för att tillse att vad vi anfört tillgodoses.

4. Insatser mot alkohol och narkotika, punkt 6 (s, v)

av Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Christer Adelsbo (s), Lena Olsson (v) och Kerstin Haglö (s).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen. Därmed bifaller riksdagen motion 2007/08:Ju433 yrkande 6 och avslår motionerna 2006/07:Ju311 yrkande 7 och 2007/08:Ju302.

Ställningstagande

Ungdomar köper i dag narkotika på Internet och tullen beslagtar dagligen narkotika i vanliga postförsändelser. Polisen måste utveckla verktyg för att förhindra denna utveckling.

Det får ankomma på regeringen att genom styrning av Rikspolisstyrelsen tillse att vad vi nu anfört tillgodoses.

Särskilda yttranden

Insatser mot alkohol och narkotika, punkt 6 (s, v, mp)

Thomas Bodström (s), Margareta Persson (s), Elisebeht Markström (s), Karl Gustav Abramsson (s), Christer Adelsbo (s), Lena Olsson (v), Kerstin Haglö (s) och Mehmet Kaplan (mp) anför:

I likhet med majoriteten anser vi att motion Ju311 i nu behandlad del bör avslås. När det gäller drogtester på barn under 15 år har vi samma uppfattning som det sammansatta justitie- och socialutskottet hade i sitt betänkande Svensk narkotikapolitik (bet. 2005/06:JuSoU1). Det sammansatta utskottet avstyrkte – liksom justitieutskottet vid flertalet tillfällen dessförinnan – motionsyrkanden motsvarande det nu aktuella på den grunden att ett särskilt hänsynstagande till den personliga integriteten är påkallad i dessa fall.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2006

2006/07:Ju284 av Ulf Sjösten (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn som syftar till en striktare och över landet mer konsekvent tillämpning av skyndsamhetskriteriet vid utredning och lagföring av ungdomsbrottslingar.

2006/07:Ju310 av Torkild Strandberg (fp):

10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att alla brott ska utredas.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om samverkan mellan polis och socialtjänst.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ”bekymringsbrev” och ”bekymringssamtal”.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avskaffa bötesstraff för unga lagöverträdare.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om helgavskiljning.

2006/07:Ju311 av Torkild Strandberg (fp):

7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ge möjlighet till drogtestar i skolorna.

2006/07:Ju322 av Ingemar Vänerlöv (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en åldersgräns för inköp av den typ av färg, huvudsakligen sprejfärg, som klottrare använder.

2006/07:Ju399 av Catharina Bråkenhielm (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa en åldersgräns för köp av sprejfärg och annan klotterutrustning.

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2007

2007/08:Ju302 av Lena Hallengren (s):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ökade möjligheter för polisen att beslagta alkohol av unga.

2007/08:Ju375 av Ingemar Vänerlöv (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en åldersgräns för inköp av den typ av färg, huvudsakligen sprejfärg, som klottrare använder.

2007/08:Ju385 av Ulf Sjösten och Cecilia Widegren (båda m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en översyn som syftar till en striktare och över landet mer konsekvent tillämpning av skyndsamhetskriteriet vid utredning och lagföring av ungdomsbrottslingar.

2007/08:Ju433 av Thomas Bodström m.fl. (s):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av brottsförebyggande arbete.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om bättre samverkan mellan socialtjänst, skola och polis.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om att utveckla metoder för att arbeta förebyggande och för att bekämpa ungdomsbrottsligheten.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av att etablera kontaktpoliser i skolorna.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om insatser för att förhindra köp av narkotika via Internet.

2007/08:Ju435 av Thomas Bodström m.fl. (s):

14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om vikten av brottsförebyggande arbete.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om kontaktpoliser till alla skolor.

2007/08:Ju439 av Johan Pehrson och Hans Backman (båda fp):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om tidigare och tydligare förebyggande insatser för att hjälpa ungdomar med problem.

2007/08:Ub498 av Mona Sahlin m.fl. (s):

18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en polis som verkar på de tider och ställen där barn och ungdomar finns.